

РОСУМОВИ УНИВЕРЗАЛНИ РОБОТИ

Карел Чапек је један од првих литерарних представника научне фантастике као и један од најсвестранијих писаца 1920-их и 1930-их година прошлог века. Његова биографија је нераскидиво повезана са Првом Чехословачком Републиком.

На Бадње вече 1937. Чапек шаље поруку мира Индији преко радија. Порука је упућена добитнику Нобелове награде Рабиндранту Тагору. У њој писац сликовито описује свој страх од новог рата. Пише о домовини и претњи која се надвила над његовом државом у виду Хитлерове Немачке. „Господару Тагора, складни гласу истока, поздрављамо те из Чехословачке, где снег пада; из Европе, где се плашимо. Из западног света, где ни најнапреднији народи нису у стању да се уједине као браћа и да се рукују“.

Чапек није био политичар, али је постао културолошки симбол своје државе. Рођен је 9. јануара 1890. године у северној Чешкој. Његов отац је радио као бањски лекар на северној периферији Хабзбуршког царства. Почетком 20. века породица се преселила у Праг. Тамо је студирао филозофију и књижевност. Као млад аутор, био је део чешке авангарде. Пледирао је за технологију, за модерну уметност, за достигнућа цивилизације...

Ратна машина Првог светског рата, која је убила милионе људи, натерала га је да посумња у даљи напредак. Амбивалентан однос између човека и технологије постаје централна тачка његовог рада. Свој међународни продор постигао је 1921. драмом „РУР - Росумови универзални роботи“, у којој пише о жељи „капиталистичких моћника“ да човека замене „вештачким људима“.

„Један робот замењује два и по радника. Људска машина, госпођице Глори, била је изузетно несавршена. Морала се коначно укинути“.

Комад је убрзо преведен на тридесет језика. Свету је представљена реч „робот“, која до тада није постојала, концепт израде и постојања човеколиких машина, као и упозорење на опасности које они носе. За разлику од својих авангардних почетака, Карел Чапек је у том тренутку циљао на ширу публику. У народним новинама „Лидовје новину“ он упозорава на опасност од националсоцијализма. Присталице новоосноване, демократске Чехословачке су ту нашле простор за своје

деловање, касније су названи прагматичарима, а све на основу једног Чапековог филозофског трактата. Аутор је 1925. године основао клуб петка - „патечници“: „Сваког петка су се у његовој кући састајали интелектуалци, углавном из прагматичне генерације, али било је и комуниста и других који су међусобно разговарали. А понекад је долазио и председник Масарик“.

Чапек је и аутор биографије првог председника Чехословачке, Томаша Гарига Масарика. Због своје блискости са председником био је критикован и исмеван као „портпарол за штампу“, иако је он сам био исувише умерен и за десну и за леву струју.

У иностранству је, међутим, дуго важио за најзначајнијег аутора у Чехословачкој. Када је Хитлер дошао на власт 1933. године, Чапек је помагао прогнане и потписивао петиције против фашизма. У роману из 1936. „Рат даждевњака“ осмислио је суморан сценарио у коме водоземци преузимају свет. Томас Ман је 1937. године писмено честитао Чапеку на том роману који приказује сву „безданску лудост“ Европе. Фикција је убрзо постала стварност. У јесен 1938. Минхенски споразум је најавио крај Прве републике. Чехословачка десничарска штампа окривила је представнике сопствене нације за тај крах, а Чапек је остао тешко погођен клеветом. Преминуо је од упале плућа 25. децембра 1938. године у 48. години.

Најпознатија дела: Р. У. Р. (Росумови универзални роботи), Афера Макропулос, Фабрика апсолутног, Рат даждевњака, Бела болест (Bílá nemoc), Мајка, Из живота инсеката.

КАРЕЛ ЧАПЕК

Р.У.Р.

РОСУМОВИ УНИВЕРЗАЛНИ РОБОТИ

АДАПТАЦИЈА И РЕЖИЈА: ДРАГАНА ВАРАГИЋ

Сезона: 2022/2023 • Премијера: 557

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

НАРОДНО
ПОЗориШТЕ
УЖИЦЕ

ГРАД
УЖИЦЕ

РОСУМОВИ УНИВЕРЗАЛНИ РОБОТИ

Писац: **Карел Чапек**
Превод: **Ненад Ј. Илић**
Адаптација и режија: **Драгана Варагић**
Сценографија: **Лана Шкундрић**
Костимографија: **Велимирка Дамјановић**
Оригинална музика: **Ирена Поповић Драговић**
Кореографија: **Исидора Станишић**
Дизајн звука: **Никола Пејовић**
Дизајн светла: **Александар Росић**
Сарадник драматург: **Слободан Обрадовић**
Асистенткиња за сценографију: **Маријана Зорзић Петровић**
Асистенткиња костимографкиње: **Бојана Костадиновић**

Реч редитељке:

Добро дошли у рајски пакао

Није без хумора ова Чапекова прича која се дешава на острву на којем је највећа фабрика на свету за производњу робота, где човек производи роботе по угледу на себе. Идеја је да служе да би се човек ослободио тешког рада и посветио свом усавршавању. Али... „Људима који имају идеје не треба дати власт“, каже Чапек у комаду.

Чапеков комад, један од првих дела написан у научно – фантастичном жанру, није више научна фантастика. Живимо парадокс да је технологија омогућила невероватне облике комуникације, а наша способност да их апсорбујемо и процесуирамо се смањује. Да ли смо се „роботизовали“? Да ли знамо који је данас дан рата у Украјини, и шта то у ствари значи или је то постао само број? Да ли знамо за атомски сат и да су атомски научници подигли ниво опасности од нуклеарног рата у последњих неколико месеци? Да ли знамо да је 500 највећих научника света потписало петицију за мораторијум на шест месеци на развој вештачке интелигенције јер се боје да немамо више контролу над злоупотребом. То је наша стварност, а Чапек је на исту ову опасност упозорио још пре сто година пишући Р.У.Р.

Способност људске деструкције је застрашујућа. Роботи су само наше огледало докле смо дошли. Шта радимо и шта нам се догађа. Може ли ова наша прича да има срећан крај?

Драгана Варагић

Драгана Варагић је дипломирала глуму на Факултету драмских уметности у Београду, магистрирала драму и режију на Универзитету Торонто, и специјализирала Шекспира на Шекспировом институту у Стратфорду. Њена глумачка, редитељска и професорска каријера развијала се на два континента и на два језика. Предавала је глуму и режију на универзитетима у Канади, Енглеској, Пољској и Србији. Редовни је професор на Академији уметности у Београду. У Канади је режирала Princess T. Not My Story, The Penelopiad, The Vindication, Last days of Judas Iscariot...

У региону је по повратку из Канаде режирала Пенелопијаду за Фестивал Пургаторије у Тивту као канадско-црногорску копродукцију (две међународне фестивалске награде) и Кир Јању за Књажевско-српски театар Јоаким Вујић у Крагујевцу.

Као првакиња Народног позоришта у Београду, и после у Канади одиграла је бројне класичне и савремене улоге, као и филмске и телевизијске. За свој рад је награђивана у Србији, региону и Америци. У најскорије време наградом за најбољу епизоду на Фестивалу кратког метра у Лос Анђелесу и наградом за најбољу глумицу на Међународном фестивалу глумца Заплет у Бања Луци.

Хари Домин, генерални директор Р.У.Р.-а
Дејан Максимовић
Хелена Глори
Вања Ковачевић
Нана
Дивна Марић
Сула, Роботица
Тијана Караичић Радојичић
Конзул Басман, комерцијални директор Р.У.Р.-а
Вахидин Прелић
Алквист, директор Одељења за изградњу Р.У.Р.-а
Игор Боројевић
Инжењер Фабри, технички директор Р.У.Р.-а
Хаџи Немања Јовановић
Др Халемајер, управник Завода за психолошку обуку Робота
Бранислав Љубичић
Др Гал, шеф Физиолошког и експерименталног одељења Р.У.Р.-а
Никола Пенезић
Маријус / Радијус
Александар Стојић
Дечак
Василије Савић

Инсписијент: **Јанко Радишић**
Суфлер: **Младен Васић**
Мајстор светла: **Александар Росић**
Мајстор тона: **Никола Пејовић**
Мајстор сцене: **Драгољуб Станисављевић**
Израда костима и текстилних делова сценографије:
Гордана Мајдов Марковић
Кројач: **Ранко Јовановић**
Гардеробер: **Бојана Костадиновић**
Сценска маска и власуљарски радови: **Мирјана Илић**
Столарски радови: **Обрадин Курлагих**
Реквизитер: **Милан Мијаиловић**
Припрема видеа, снимање, монтажа и пројекција:
Божидар Живановић
Сниматељка видеа: **Јасна Пролић**
Декоратери: **Млађен Ћитић и Душко Јанковић**

Организаторка: **Љиљана Матић**
Техничка директорка: **Маријана Зорзић Петровић**
Уметнички директор: **др ум. Немања Ранковић**
Директор: **Зоран Стаматовић**

РОСУМОВИ УНИВЕРЗАЛНИ РОБОТИ